

100 тижнів у *The New York Times Best Seller list*
Опублікована в 40 країнах, у 2011 році проданий
5-мільйонний екземпляр
Оскароносна екранізація від американського
режисера Тейта Тейлора
Мільйони шанувальників по всьому світі

Кетрін Стокетт — американська письменниця, яка народилась і виросла на півдні Америки, у місті Джексоні штату Міссісіпі. Там і розгортаються події її дебютного роману «Прислуга», що приніс їй світову славу.

1960-ті роки, штат Міссісіпі, США. Ейбілін все своє життя працювала служницею у білих людей, виростила сімнадцятеро їхніх дітей, але втратила свого єдиного сина. Мінні — невгамовна й нестримна жінка, з якою не варто сперечатися. Через свій непростий характер вона змушена часто змінювати господарів, але роботу таки може знайти: її торти і пироги незрівнянні. Скітер, біла дівчина, після закінчення університету повертається у рідний Джексон.

Вона мріє про письменницьку кар'єру і хоче розповісти світові про те, що коїться тут, на Півдні Америки.

Ці жінки дуже різні. Але їх об'єднує загострене відчуття справедливості та непереборне прагнення до змін у своєму житті. Вони разом пишуть свою таємну книгу про нелегку долю та тогочасний лад і не знають, чи вдасться їй колись побачити світ...

© 2011 Dream Works II Distribution Co.
© 2011 Buena Vista Home Entertainment, Inc.

DREAMWORKS PICTURES AND VEENANCE ENTERTAINMENT PRESENT AN ASSOCIATION WITH PARAMOUNT MEDIA AND IMAGINATION PICTURES A LIVE PICTURES / ANIMATION PICTURES PRODUCTION "THE HELP"
KESHA CANNON VERA DOLY ANNE HATHAWAY ALLESTON JANNEY OSTINA SPENCER ELMAN STONE "THE HELP" BARREN AND PAUL SPANNE "THE HELP" MARIANNA WHELAN "THE HELP" JAMES VAN DER BEEK
"THE HELP" MUSIC BY STEPHEN SODERLIND
CAST: KESHA CANNON VERA DOLY ANNE HATHAWAY ALLESTON JANNEY OSTINA SPENCER ELMAN STONE "THE HELP" BARREN AND PAUL SPANNE "THE HELP" MARIANNA WHELAN "THE HELP" JAMES VAN DER BEEK
CASTING: MICHAEL MANNING
COSTUME DESIGNER: JENNIFER LEE
HAIR: JENNIFER LEE
MAKEUP: JENNIFER LEE
PRODUCTION DESIGNER: JENNIFER LEE
EXECUTIVE PRODUCERS: JENNIFER LEE
PRODUCED BY: JENNIFER LEE
SCREENPLAY BY: JENNIFER LEE
DIRECTED BY: JENNIFER LEE
DREAMWORKS PICTURES PRESENTS
PARAMOUNT MEDIA
IMAGINATION PICTURES
LIVE PICTURES
ANIMATION PICTURES
DISTRIBUTION
© 2011 Dream Works II Distribution Co. and © 2011 Buena Vista Home Entertainment, Inc.

www.bookclub.ua
ISBN 978-617-12-3381-2

КЕТРІН СТОКЕТТ

ПРИСЛУГА

КЕТРІН СТОКЕТТ

Прислуга

«Прислуга» може стати одним із найважливіших художніх творів від часів «Убити пересмішника»... Якщо ви маєте час для читання однієї книжки — хай це буде вона.

— National Public Radio —

Справжня, витончена розповідь, від якої неможливо відірватися.

— Entertainment Weekly —

Прислуга

KATHRYN STOCKETT

The Help

КЕТРІН СТОКЕТТ

Пристуга

ХАРКІВ КЛУБ
2017 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЯ

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)
С81

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Stockett K. *The Help* : A Novel / Kathryn Stockett. —
New York : G.P. Putnam's Sons, 2009. — 464 p.

All rights reserved including the right of reproduction
in whole or in part in any form

Публікується з дозволу G.P. Putnam's Sons, an imprint
of Penguin Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC

Переклад з англійської *Надії Хаєцької*

ISBN 978-617-12-3381-2
ISBN 978-0-399-15534-5 (англ.)

© Kathryn Stockett, 2009
© Dream Works II Distribution Co.,
обкладинка, 2011
© Buena Vista Home Entertainment,
Inc., обкладинка, 2011
© Hemiro Ltd, видання українською
мовою, 2017
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля», переклад та
художнє оформлення, 2017

Дідусеві Стокетту, найкращому оповідачеві з усіх

Ейбілін

Розділ 1

Серпень 1962

Мей Моблі народилася недільного ранку в серпні 1960 року. Боже дитя, як кажуть. Піклуватися про білих малят — моя робота, як і приготування їжі та прибирання. За своє життя виховала сімнадцятьох дітей. Я знаю, як змусити діток спати, втихомирити їхній плач і посадити на горщик, перш ніж їхні мамуні встануть уранці з ліжка.

Але я ніколи не чула, щоб дитина верещала так, як Мей Моблі Ліфолт. Першого дня, коли я переступила поріг будинку, вона була аж червона й кричала від здуття животика, відкидаючи пляшечку, наче то гнила ріпа. А міс Ліфолт, здавалося, просто боялася власного дитяти.

— Що я роблю неправильно? Чому це не припиниться?

Це? Тоді я вперше здогадалася, що щось не так у цій ситуації.

Отож, я взяла ту рожеву дитинку, що аж заходилася від крику, в свої руки. Погойдала її на стегні, щоб відійшли газики, і не минуло й двох хвилин, як Крихітка перестала плакати та всмінулася до мене так, як робить тепер повсякчас. Але міс Ліфолт до кінця дня більше не взяла власну дитинку на руки. Я достатньо бачила жінок, які після пологів боялися власних дітей. Ото й подумала, що то воно.

Ще дещо про міс Ліфолт: вона не тільки завжди супиться, а ще й худа, мов дошка. Її ноги нагадують веретено, схоже, вона відрослила їх минулого тижня. Двадцятитрирічна, довготелеса, як чотирнадцятирічний хлопчик. Навіть її каштанове волосся тонке та рідесеньке. Вона пробує начісувати його, та від цього воно здається ще тоншим. Її писок такої самої форми, як те червоне дияволеня, що на коробці цукерок «Редгот», — заго-стрене підборіддя й все. Направду, все її тіло — лише різкі вуз-ли та кути, не дивно, що вона не може заспокоїти маля. Діти люблять повних. Люблять заховати своє личко вам під пахву й заснути. І великі товсті ноги люблять. Я це знаю.

Ще до того, як їй виповнився рочок, Мей Моблі повсюдно ходила за мною хвостиком. Стукне п'ята вечора, і вона воло-читься за мною, вчепившись у мої мешти, і плаче, мовби я біль-ше не повернуся. А міс Ліфолт, та глипає на мене з-під лоба, ніби я вчинила щось погане, і віддирає те заплакане дитя від моєї ноги. От я й думаю, що в цьому є ризик, коли дозволяєш комусь іще виховувати власну дитинку.

Тепер Мей Моблі вже два рочки. У неї великі карі очі та кучері медового відтінку. Проте залисина на потилиці трохи псує кар-тину. Коли вона хвилюється, між бровами з'являється така сама, як і в мами, зморшка. Вони дуже схожі, хіба що Мей Моблі таки повненька. Не стати їй королевою краси. Гадаю, цим міс Ліфолт переймається, та для мене Мей Моблі — особлива дитина.

Я втратила свого хлопчика, Трілора, якраз перед тим, як почала працювати у міс Ліфолт. Йому було двадцять чотири. Найкраща частина людського життя. Він ще не нажився на цьому світі.

Він мав невеличку квартиру на Фолі-стрит. Зустрічався з дуже хорошою дівчиною, Френсіс, і я сподівалася, що вони поберуть-ся, та він чомусь зволікав. Не тому, що шукав чогось кращого, а тому, що був розсудливою людиною. Носив великі окуляри й постійно читав. Він навіть почав писати книжку про те, як воно бути чорним, який живе та працює в Міссісіпі. Зрозуміло, я пи-шалася цим. Але якось він працював до пізнього вечора на млині Скенлон-Тейлор, тягаючи до вантажівки дерев'яні бруси,

тріски від яких вистромлювалися крізь рукавиці. Він був надто малим, щоб так працювати, занадто кістлявим, але потребував роботи. Втомився. Ішов дощ. Він зісковзнув із навантажувального майданчика, впав на під'їзний шлях. Вантажна фура не помітила Трілора й розчавила йому груди, перш ніж той устиг поворухнутися. Коли мені сказали про це, він уже помер.

Того дня весь мій світ потемнів. Повітря здавалося чорним, сонце здавалося чорним. Я лежала в ліжку й дивилася на чорні стіни моєї хатини. Мінні приходила щодня, щоб переконатися, що я все ще дихаю, годувала мене, щоб підтримувати в мені життя. Минуло три місяці, допоки я поглянула у вікно, щоб упевнитися, що світ усе ще там. Я здивувалася, що світ не спинився тільки тому, що не стало мого хлопчика.

Через п'ять місяців після похорону я витягла себе з ліжка. Вдягнула білу форму, знову почепила на шию свій маленький золотий хрестик і пішла працювати до міс Ліфолт, тому що вона саме народила дівчинку. Небагато сплигло часу, доки я побачила, що щось у мені поінакшало: всередині мене засіялося насіння гіркоти. І я вже не почувалася такою поступливою.

— Наведи лад у будинку, а потім піди зготуй той салат із курки, — звеліла міс Ліфолт.

Сьогодні день бриджу. Щочетвертої середи місяця. Звісно, я вже все підготувала: ще зранку зробила салат із курки, вчора попросувала скатертини. Міс Ліфолт усе це бачила. Проте їй лише двадцять три, і їй подобається чути себе, коли вона дає мені доручення.

Міс уже в блакитній сукні, що я її прасувала сьогодні вранці, ту із шістдесят п'ятьма складками на талії, такими дрібними, що я примружувалася крізь окуляри, щоб їх розпрасувати. Небагато речей я ненавиджу, та з цією сукнею стосунки у мене не надто добрі.

— І взагалі, простеж, щоб Мей Моблі не прийшла до нас. Кажу тобі, я така сердита на неї. Вона порвала хороший папір аж на п'ять тисяч шматочків, а мені ще п'ятнадцять листів подяки для членів Молодшої Ліги треба написати...

Рихтую різне для її подруг. Викладаю гарний кришталь, витягую срібний сервіз. Міс Ліфолт не ставить простенького карткового стола, як роблять інші леді. Ми накриваємо стіл у їдальні. Стелю скатертину, щоб затулити велику тріщину Г-подібної форми, пересуваю вазу з червоними квітами ближче до буфета, щоб приховати подряпини на дереві. Міс Ліфолт, вона любить, щоб усе було вищого гатунку, коли в неї гості. Може, вона намагається компенсувати те, що її будиночок маленький. Вони не багаті, я це знаю. Багаті аж так не пнуться.

Я звикла працювати на молоді подружжя, та це найменший будинок, у якому я прислужувала. Одноповерховий. Їхня з містером Ліфолтом кімната в задній частині будинку ще прийняттого розміру, проте кімнатка Крихітки — зовсім мацьопа. Їдальню об'єднано зі звичною вітальнею. Лише дві ванні кімнати, що полегшує мені роботу, бо я працювала й у будинках, де їх було по п'ять або шість. Почистити туалети займало весь день. Міс Ліфолт платить лише дев'яносто п'ять центів на годину, давно мені так мало не платили. Але після смерті Трілора я була згодна на будь-яку роботу. Мій орендодавець не чекав би довше. І хоча будинок маленький, міс Ліфолт намагається оздобити його, як може. Вона досить добре вправляється зі швейною машинкою. Якщо їй не вдається купити собі обновку, то вона просто бере якусь блакитну тканину й шиє собі одяжину сама.

Дзвінок у двері, і я відчиняю.

— Привіт, Ейбілін, — каже міс Скітер, вона з тих, що говорять із прислугою. — Як ви?

— Вітаю, міс Скітер. Нормально. Ну й спекотно на вулиці.

Міс Скітер дуже висока та худа. Її золотаве волосся завжди не досягає ramen, бо вона постійно завиває його. Їй приблизно двадцять три, така сама як міс Ліфолт та інші. Вона ставить сумочку на стілець і якусь мить ніби чухається під одягом. На ній біла мереживна блузка, застебнута до шиї, як у черниці, балетки, щоб, як на мене, не здаватися вищою. Її блакитна спідниця завільна на талії. Міс Скітер завжди має такий вигляд, наче їй хтось наказує, що надягати.

Чую, як міс Гіллі з мамою, міс Волтер, зупинилися біля під'їзної дороги та сигналять. Міс Гіллі живе за три кроки звідси, але завжди приїжджає машиною. Я впускаю її, вона проходить повз мене, а я думаю, що час будити Мей Моблі.

Заходжу до дитячої, а Мей Моблі всміхається мені й простягає свої пухкі рученята.

— Ти вже встала, Крихітко? Чому ж не кликала мене?

Вона сміється, щасливо витанцьовуючи щось схоже на джигу, й чекає, поки витягну її з ліжечка. Міцно її обіймаю. Гадаю, її не надто багато обіймають, коли я повертаюся додому. Частенько, коли я приходжу на роботу, вона реве у своєму ліжечку, а міс Ліфолт сидить за швейною машинкою та закочує очі, ніби то приблудна кішка нявчить під вхідними дверима. Бачте, міс Ліфолт, вона кожен Божий день виряджається. Завжди з макіяжем, має гараж для машини, двокамерний холодильник із вбудованою морозильною камерою. Як здибаєте її в бакалійній крамниці «Джитні», то й не подумайте ніколи, що вона здатна піти, залишивши своє маля плакати у своєму ліжечку. Але при слугі відомо все...

Та сьогодні гарний день. Маленька просто сяє.

Я кажу:

— Ейбілін.

Вона каже:

— Ей-бі.

Я кажу:

— Любить.

Вона каже:

— Любить.

Я кажу:

— Мей Моблі.

Вона каже

— Ей-бі.

А потім регоче й регоче. Вона в захваті від того, що говорить, і мушу сказати, що на те саме час. Трілор теж до двох років і слова не вимовив. Але до третього класу він почав говорити краще, ніж президент Сполучених Штатів, і, прийшовши додому,

використовував такі слова, як «відмінювання» чи «парламентський». А коли він перейшов до середньої школи, ми грали в таку гру: я загадувала йому дуже просте слово, а він мусив придумати закручений вислів до нього. Я говорю «домашня кішка», а він відповідає «одомашнений хижак сімейства котячих», я говорю «міксер», а він — «моторизований пропелер». Якось я сказала «Кріско»¹. Він почухав голову. Просто не міг повірити, що я виграла в нього таким простим словом, як «Кріско». Це стало нашим таємним жартівливим словом, яким ми позначали те, чого не можна пояснити, як не старайся. Ми почали називати «Кріско» його татуня, бо що доброго можна сказати про людину, яка дала драла з сім'ї. Крім того, він найслизкіша нічема на цьому світі.

Несу Мей Моблі на кухню та садовлю у високе крісло, міркуючи про дві речі, які повинна зробити сьогодні до того, як міс Ліфолт устигне розсердитися: відібрати зношені серветки та почистити столове срібло в буфеті. От лихо, гадаю, мені доведеться робити це, доки тут панянки.

Беру тацю з фаршированими яйцями й несу до їдальні. Міс Ліфолт сидить на чолі стола, ліворуч од неї міс Гіллі Голбрук і її мама, міс Волтер, до якої міс Гіллі не виявляє й краплі поваги. А праворуч від міс Ліфолт — міс Скітер.

Починаю подавати яйця гостям саме зі старої міс Волтер, бо вона найстарша. Тут тепло, але вона загорнулась у товстий коричневий светр. Бере ложкою яйце та ледь не впускає, бо її руки тремтять. Потім я переходжу до міс Гіллі, та всміхається й бере два. У міс Гіллі кругле обличчя, темно-каштанове волосся, зачесане у «вулик». Її шкіра оливкового кольору, з веснянками та родимками. Вона часто носить червону шотландку. І стає все ширшою в гузні. Сьогодні, через спеку, на ній червона сукня без рукавів прямого крою. Вона одна з тих дорослих дам, які одягаються, як маленькі дівчатка, — з великими бантами й такими самими капелюшками. Вона не моя улюблениця.

Наближаюся до міс Скітер, але вона морщить носа й відмовляється: «Не треба, дякую», — вона не їсть яєць. Я нагадую про

¹ Рослинний жир для випічки. (Тут і далі прим. пер.)

це міс Ліфолт щоразу, коли в неї бридж-клуб, та вона однаково наказує готувати ті яйця. Боїться розчарувати міс Гіллі.

Нарешті я обслуговую міс Ліфолт. Вона господиня, тому має брати собі яйця останньою. Та тільки-но я закінчую, міс Гіллі говорить:

— Ви не заперечуєте? — й хапає ще два яйця, що мене не дивує.

— Вгадайте, з ким я стикнулася в салоні краси? — питає міс Гіллі панянок.

— І з ким? — цікавиться міс Ліфолт.

— Із Селією Фут. І знаєте, про що вона мене запитала? Чи не могла б вона допомогти нам із Благодійним вечором цього року?

— Добре, — згодилася міс Скітер. — Нам потрібна допомога.

— Ну не аж так. То я їй і відповіла: «Селіє, ви повинні бути членом Ліги або спонсором, щоб брати активну участь». Що вона собі думає про Лігу Джексона? Це не сільська вечірка.

— Ми ж цього року приймаємо й не членів, хіба ні? Чи Благодійний вечір буде аж надто великий? — запитала міс Скітер.

— Та так, — підтвердила міс Гіллі. — Та я не збираюся їй про це повідомляти.

— Не можу повірити, що Джонні одружився з такою вульгарною дівкою, — каже міс Ліфолт, і міс Гіллі киває. Вона почала роздавати карти.

Накидаю ложкою застиглий салат, подаю канапки з шинкою та мимохіть дослухаюся до їхньої балачки. Панянки говорять тільки про три речі: дітей, одяг і друзів. Чую слово «Кеннеді» й уже знаю, що вони не обговорюють політику. Вони обговорюють, у чому була міс Джекі по ящику.

Коли я підходжу до міс Волтер, вона бере собі одну малесеньку канапку.

— Мамо, — Міс Гіллі кричить на міс Волтер, — бери ще одну канапку. Ти ж худа як бадиліна. — Міс Гіллі дивиться на інших за столом. — Я постійно торочу їй, якщо та Мінні не вміє готувати, її потрібно звільнити.

Я нашорошила вуха. Вони завели мову про прислугу. Мінні — моя найкраща подруга.

— Мінні добре готує, — заперечує стара міс Волтер. — Просто тепер я не така голодна, як колись.

Авжеж, Мінні — найкраща куховарка в окрузі Гіндс, а може, навіть у всьому Міссісіпі. Щоосені проходить Благодійний вечір Молодшої Ліги, тож її попросили спекти десять тортів з карамеллю на аукціон. Вона могла би стати найпопулярнішою служницею у штаті. Та річ у тому, що в Мінні є рот. Вона завжди огризается. Одного дня сперечається з білим менеджером у бакалійній крамниці, іншого — зі своїм чоловіком, і не минає й дня, щоб не сказала чогось білим леді, в яких працює. У міс Волтер вона працює так довго з єдиної причини: міс Волтер глуха як пень.

— Мамо, гадаю, ти недоїдаєш, — продовжує міс Гіллі. — Та Мінні не годує тебе, щоб поцупити ті фамільні цінності, які я залишила. — Міс Гіллі зривається з крісла. — Мені треба до туалету. А ви ще побачите, що вона помре від голоду.

Коли міс Гіллі виходить, міс Волтер досить тихо бурмоче:

— Закладаюся, що ти на це лише чекаєш.

Усі вдають, наче не розчули. Краще я зателефоную сьогодні Мінні та переповім слова міс Гіллі.

На кухні, у своєму високому кріслі, Крихітка розмазала по личку фіолетовий сік. Тільки-но я заходжу, вона всміхається. Вона не галасує, поки сидить сама, проте я не хочу покидати її наодинці надовго. Знаю, що доки мене немає, вона не зводить з дверей погляду.

Я пещу її маленьку м'яку голівку й повертаюся до роботи, щоб налити чай із льодом. Міс Гіллі вже на своєму місці, здається, знову чимось незадоволена.

— Гіллі, краще тобі було скористатися гостьовою ванною кімнатою, — каже міс Ліфолт, перетасовуючи свої карти. — Ей-білін прибирає в задній частині дому аж пополудні.

Гіллі піднімає підборіддя. Потім вона видає одне з її «а-ха». І, у такий спосіб, начебто делікатно прочищуючи горло, повертає їхню увагу, а вони про це навіть не здогадуються.

— Але до гостьової ванної кімнати ходить прислуга, — промовляє міс Гіллі.

На якусь мить усі затихають. А тоді міс Волтер киває, ніби це все пояснює.

— Вона засмучена, бо негритянка користується внутрішньою ванною кімнатою, як і ми.

О ні, знову, тільки не це. Усі вони дивляться, як я складаю срібло до шухляди в буфеті, і я розумію, що мені час іти. Та доки кладу останню ложку, міс Ліфолт мірє мене поглядом і наказує:

— Ейбілін, принеси ще чаю.

Іду, як вона й звеліла, хоч їхні чашки наповнені по вінця.

Із хвилику стою на кухні, та мені там нічого робити. Потрібно повернутися до їдальні, закінчити зі сріблом. І ще нині треба серветки перебрати в шафці, що в холі, якраз поблизу того місця, де вони сидять. Я не хочу стирчати допізна лише тому, що міс Ліфолт грає в карти.

Чекаю кілька хвилин, протираю робочу поверхню. Даю Крихітці шматочок шинки, який вона жадібно ковтає. Нарешті вилизаю в коридор, молячись, щоб мене не побачили.

Усі четверо тримають однією рукою цигарку, іншою — карти.

— Елізабет, якби ти мала вибір, — чую голос міс Гіллі, — хіба ти не хотіла б, щоб вони справляли нужду поза домом?

Дуже тихо я висовую шухляду із серветками, більше стурбована, щоб міс Ліфолт не вгледіла мене, ніж їхньою балачкою. Для мене ця розмова — не новина. У всьому місті є туалети для темношкірих, як і в більшості будинків. Але я помічаю, що міс Скітер спостерігає за мною, і тремчу від думки, що зараз мені перепаде на горіхи.

— Заявляю одну чирву, — озивається міс Волтер.

— Не знаю, — вагається міс Ліфолт, похмуро туплячись у свої карти. — Ралі тільки починає власну справу, а через півроку потрібно сплатити податки... Зараз із грошима в нас сутужно.

Міс Гіллі говорить повільно, наче намазує глазур на торт.

— Просто скажи Ралі, що кожен пенні, витрачений на таку вибральню, він відіб'є, коли ви продасте цей будинок. — Вона кивнула, мовби погоджуючись із собою. — Усі ті будинки, що зараз будують, без приміщення для прислуги? Це ж просто небезпечно. Усі знають, що вони носії інших видів захворювань, ніж у нас. Подвою.

Беру купку серветок. Не знаю, чому, але раптом я хочу почути, що на це відповідь міс Ліфолт. Вона мій бос. Гадаю, кожному цікаво, що про них думає їхній бос.

— Було б добре, — погоджується міс Ліфолт, злегка затягуючись цигаркою, — якби вона не користувалася тим, що в будинку. Ставлю три піки.

— Саме тому я розробила «Санітарну ініціативну норму для прислуги», — додає міс Гіллі. — Як засіб профілактики захворювань.

Дивно, як стислося моє горло. Соромно, що колись давно я навчилася стримувати емоції.

Міс Скітер, здається, справді заплуталась.

— Для прислуги... Що-що?

— Законопроект, який вимагає, щоб у кожному будинку для білих була окрема вбиральня для темношкірої прислуги. Я навіть повідомила про це головного санітарного лікаря штату Міссісіпі, щоб глянути, чи схвалить він цю ідею. Я пас.

Міс Скітер, вона втупила погляд у міс Гіллі. Кладе карти лицьовим боком догори й так буденно промовляє:

— Гіллі, може, просто збудуємо туалет на вулиці для тебе. Боже праведний, ото тихо стало.

Міс Гіллі каже:

— Гадаю, тобі не треба так жартувати про ситуацію з темношкірими. Якщо й надалі хочеш залишитися редактором вісника нашої Ліги, Скітер Фелан.

Міс Скітер захихотіла, але запевняю, їй не до сміху.

— Що, ти б... вигнала мене? Бо не погоджуюся з тобою?

Міс Гіллі підняла брови.

— Я робитиму все, що повинна, щоб захистити наше місто. Мамо, твоя черга.

Я йду на кухню та не виходжу, допоки не чую, як зачиняються двері за міс Гіллі.

Упевнившись, що міс Гіллі пішла, саджу Мей Моблі в манеж, витягую смітник на вулицю, бо сьогодні буде вантажівка. На початку під'їзної дороги міс Гіллі та її божевільна матуся ледь не збивають

мене своєю машиною, а тоді дружно гукають, що їм прикро. Повертаюся до будинку рада, що мені не зламали обидві ноги.

Заходжу на кухню, а там міс Скітер. Вона сперлася на стіл, погляд серйозний, серйозніший, ніж зазвичай.

— Гей, міс Скітер. Вам щось подати?

Вона поглядає на дорогу, де міс Ліфолт розмовляє з міс Гіллі через віконце автомобіля.

— Ні, просто... чекаю.

Протираю тацю рушником. Крадькома зиркаю на неї, вона все ще схвильовано дивиться крізь вікно. Вона не схожа на інших панянок, така висока. І в неї такі високі вилиці. Опущені вниз блакитні очі надають їй сором'язливого вигляду. Тут тихо, чути лише маленьке радіо на столі, налаштоване на євангельську станцію. Хай би вже йшла звідси.

— Ви слухаєте проповідь пастора Гріна по радіо? — запитує вона.

— Так, мем.

Міс Скітер ледь усміхається.

— Це так мені нагадує мою няню.

— О, я знала Константін, — мовлю.

Міс Скітер зосередилась на мені.

— Вона виховала мене, ви це знали?

Я киваю, шкодуючи, що розтулила рота. Про цю ситуацію мені відомо занадто багато.

— Я намагалася дістати адресу її сім'ї в Чикаго, — продовжує вона, — але ніхто її не знає.

— Я також не знаю, мем.

Міс Скітер знову переводить погляд на вікно, на «б'юїк» міс Гіллі. Вона ледь помітно похитує головою.

— Ейбілін, та розмова... Я про те, що сказала Гіллі...

Беру чашку для кави, починаю інтенсивно протирати.

— Хотіли б ви... щось змінити? — запитує вона.

І я нічого не можу із собою вдіяти. Я недвозначно витріщаюся на неї. Тому що це одне з найбезглуздіших запитань, які мені доводилося чути. У неї розгублений, незадоволений вигляд, наче вона посолила каву замість того, щоб поцукрувати її.

Повертаюся до миття посуду, щоб вона не бачила, як я закотила очі.

— О, ні, мем, усе гаразд.

— Але та розмова про вбиральню... — і замовкла, бо на цьому слові до кухні ввійшла міс Ліфолт.

— О, Скітер, ось ти де, — дивиться на нас якось дивно. — Перепрошую, може я... щось перервала?

Ми обидві стоїмо та думаємо, що ж вона могла почути.

— Мушу бігти, — каже міс Скітер. — Побачимося завтра, Елізабет. — Відчиняючи задні двері, додає: — Ейбілін, спасибі за обід, — і виходить.

Іду до їдальні, починаю прибирати зі столу. І як я й відчувала, міс Ліфолт іде, приходять слідом за мною, натягнувши свою засмучену усмішку. Її шия випирає, ніби вона збирається щось мене запитати. Їй не подобається, що я розмовляю з її друзями, коли її немає поруч, ніколи не подобалося. Завжди прагнула знати, про що ми говоримо. Іду повз неї просто на кухню. Саджу Крихітку в її високе крісло та беруся чистити духовку.

Міс Ліфолт прямує за мною, бере відерце «Кріско», оглянувши, відставляє. Крихітка тягне до мами руки, та міс Ліфолт відчиняє шафку, мов не бачить цього. Потім із грюкотом зачиняє її, відчиняє ще одну. Зрештою, просто залишається на місці. Я стою навкарачки. Пхаю голову в духовку так далеко, наче намагаюсь отруїтися газом.

— Здається, ви з міс Скітер спілкувалися про щось надзвичайно серйозне.

— Ні, мем, вона лише... запитала, чи потрібен мені якийсь старий одяг, — відповідаю, мов із колодязя. Жир усмоктався в мої руки. І запах, як з-під пахви. Незабаром із мого носа скапує піт, і щоразу, витираючи його, розводжу по обличчю бруд. Певно, то найгірше місце на землі, всередині духовки. Якщо ви тут, то або чистите її, або вас запікають. Я майже впевнена, що сьогодні я побачу сон про те, що застрягла всередині, і ввімкнули газ. Але тримаю голову в цьому жахливому місці, бо волю бути де зазвичай, лише б не відповідати міс Ліфолт, що міс Скітер намагалася запитати мене. Запитати, чи хочу я щось *змінити*.

За якийсь час міс Ліфолт пирхає та йде до гаража. Гадаю, дивитиметься, де б збудувати мені нову вбиральню для темношкірих.

Розділ 2

Живучи тут, ніколи й не скажеш, що в Джексоні, штат Міссісіпі, двісті тисяч населення. Я побачила цю цифру в газеті, і мені стало цікаво, де ж усі ці люди живуть? Під землею? Бо на своєму березі річки я знаю майже всіх, і білих сімей теж знаю досить, одначе в сумі їх, напевно, не набереться двісті тисяч.

Шість днів на тиждень я сідаю в автобус і їду через міст Вудро Вілсона туди, де проживають міс Ліфолт і всі її білі подружки, у район Белгевен. Він розташований неподалік центру міста та столиці штату. Будівля Капітолію дуже велика, гарна ззовні, та я ніколи в ній не бувала. Цікаво, скільки платять за її прибирання.

Далі, за Белгевеном, білий район Вудленд-Гіллс, а за ним Шервудський ліс, де на милі розтяглися величезні дуби, порослі мохом. Поки що там іще ніхто не живе, та це до тієї миті, коли білим заманеться перебраться до якоїсь нової місцини. А далі сільська місцевість, де на бавовняній плантації Лонгліф живе міс Скітер. Вона не знає, що я збирала там бавовну 1931 року, під час Депресії, коли ми не їли нічого, крім державного сиру¹.

У Джексоні білі райони змінюють один одного попри дорогу. А частина міста, де живуть темношкірі, наче великий мурашник, оточена з усіх боків державною землею, що не підлягає продажу. Наша чисельність зростає, та ми не розширюємося. Наша частина міста просто стає густонаселеною.

Цього полудня я сіла в автобус за номером шість, що йде з Белгевена до Феріш-стрит. Сьогодні в автобусі лише служниці в білих уніформах, які повертаються додому. Ми теревенимо, усміхаємось одна одній, як ніби є власницями цього автобуса (не те, що ми проти присутності білих — завдяки міс Парк маємо право сидіти, де завгодно, — просто тут усі друзі).

¹ «Сирна мрія», або гарячий сендвіч із сиром — дешева та популярна страва періоду Великої Депресії.

По центру заднього сидіння помічаю Мінні. Невеличка повненька жіночка з блискучими чорними кучерями. Сидить, розкинувши ноги та схрестивши гладкі руки.

Вона на сімнадцять років молодша від мене. Мінні змогла б, напевно, підняти цей автобус над своєю головою, якщо захотіла б. Такій старій пані, як я, пощастило мати Мінні за подружку.

Сідаю на вільне місце перед нею, обертаюся та слухаю. Усі полюбляють послухати Мінні.

— ...То я й сказала: «Міс Волтер, ніхто не хоче бачити вашу голу білу задницю, їм подобається лише моя, чорна. А тепер ідіть у дім і вдягніть свої панталони та якусь одежину».

— На ганку? Гола? — дивується Кікі Браун.

— І задниця звисає аж до колін.

Автобус вибухнув реготом, сміються, аж головами кецають.

— Боже мій, та жінка божевільна, — витискає Кікі. — Не знаю, Мінні, як це тобі вдається натрапляти на ненормальних.

— А що, твоя міс Паттерсон не така? — відказує Мінні. — Б'юсь об заклад, вона заводило в компанії прибитих.

Увесь автобус знову регоче, бо Мінні нікому іншому не дозволяє погано говорити про свою білу господиню. Це її робота, тому й право полихословити належить їй.

Автобус перетинає річку й робить першу зупинку в районі для темношкірих. Із десятків служниць виходить. Я пересідаю на вільне місце поряд із Мінні. Вона всміхається та, вітаючись, злегка штовхає мене ліктем під бік. Потім розслаблено спирається на спинку сидіння: для мене розігравати шоу не потрібно.

— Як ти? Розгладжувала складки весь ранок?

Сміюся та киваю головою:

— Півтори години.

— Чим ти нагодувала нині міс Волтер у тому бридж-клубі? Я весь ранок протупцяла, готуючи той дурнуватий торт із карамеллю, а вона не з'їла жодної крихти.

Це нагадало мені про слова міс Гіллі за столом. Якби йшлося про якусь іншу білу леді, ніхто б не хвилювався, та тут потрібно знати, чи чекати через неї на неприємності. Просто не знаю, як про це розповісти.

Дивлюсь у вікно, як ми минаємо лікарню для темношкірих, фруктовий кіоск.

— Гадаю, я чула, як міс Гіллі говорила щось про те, що її мама зовсім висохла, — вимовляю якомога обережніше. — Жалілася, що та недоїдає.

Мінні глипає на мене:

— Вона так сказала, справді? — Від самого імені її очі звузилися. — Що ще сказала міс Гіллі?

Краще вже викладу все.

— Думаю, Мінні, вона з тебе очей не спускає. Будь... дуже обережна з нею.

— Міс Гіллі краще бути обережною зі мною. Що там вона патякає? Я не вмю готувати? Що та стара торба з кістками нічого не їсть, бо я не годую її?

Мінні піднімається та закидає свою сумочку через плече.

— Пробач, Мінні, я почала про це тільки тому, щоб ти трималася від неї подалі...

— Якщо вона колись мені заявить таке, то отримає шматочок Мінні на обід.

Пирхнувши, Мінні виходить з автобуса.

Бачу крізь вікно, як вона трюхикає додому. З міс Гіллі не жартують. Боже, певно, треба було змовчати.

За кілька днів виходжу з автобуса, проходжу квартал до дому міс Ліфолт. А перед ним стоїть старий лісовоз. У ньому двоє темношкірих чоловіків, один п'є каву, а інший просто там і спить. Іду повз них, одразу ж на кухню.

Цього ранку містер Ралі Ліфолт іще вдома, що буває досить рідко. Коли б він тут не був, має такий вигляд, наче рахує кожну хвилину до повернення на свою бухгалтерську фірму. Навіть у суботу. Але сьогодні він чомусь сердиться.

— Це мій чортів будинок, і я плачу за все, що тут, трясця, є! — верещить містер Ліфолт.

Міс Ліфолт поспішає за ним із такою усмішкою, що стає зрозуміло: вона вже й не рада, що зачепила. Я ховаюсь у ванній кімнаті. Минуло вже два дні після тих балачок про вбиральню,

і я сподівалася, що все забулося. Містер Ліфолт відчиняє двері, щоби поглянути на вантажівку, і з хряскотом зачиняє їх знову.

— Я терпів новий одяг, усі ті клятві поїздки до Нового Орлеана з твоїми університетськими подружками, та це вже остання крапля!

— Але це збільшить вартість будинку. Так сказала Гіллі!

Я й досі у ванній, але майже відчуваю, як міс Ліфолт намагається втримати ту усмішку на обличчі.

— Ми не можемо дозволити собі це! І Голбуки нам не указ!

На мить усе стихає. І враз я чую *тун-тун* маленьких повзунків.

— Та-тку?

Виходжу з ванної та прямую на кухню, бо Мей Моблі — це мій клопіт.

Містер Ліфолт уже навпочіпки перед нею. На його обличчі — усмішка, ніби гумова маска.

— Знаєш що, солоденька?

Та всміхається у відповідь. Чекає на приємний сюрприз.

— Ти не підеш до коледжу, тому що подружки твоєї мами не повинні користуватися тим самим туалетом, що й прислуга.

Він виходить, грюкнувши дверима так, що Крихітка аж кліпає.

Міс Ліфолт свариться на доньку пальцем:

— Мей Моблі, ти ж знаєш, що тобі не можна вилазити з ліжечка!

Маленька дивиться на двері, якими грюкнув її татко, дивиться на маму, яка гнівно супиться на неї. Моє малятко, вона схлипує, наче щосили намагається не розплакатися.

Кваплюся до неї, попри міс Ліфолт, і, підхопивши на руки, шепочу:

— Ходімо до вітальні, пограємося з іграшкою, що говорить. Як той ослик каже?

— Вона постійно вилазить із ліжечка. Сьогодні вранці я тричі вклала її назад.

— Бо декому треба перевдягнутися. Хто це попісав?

Міс Ліфолт засоромлено розмовляє:

— Ну, я щось не подумала... — Але вже глипає у вікно, на лісовоз.

Я відходжу назад, така люта, що мною аж тіпає. Крихітка лежить у ліжечку з восьмої вечора, звичайно, її потрібно пере-

вдягти! Спробувала б міс Ліфолт висидіти зо дванадцять годин у мокрих штанях, не встаючи!

Кладу Крихітку на сповивальний столик, намагаючись не виказувати своєї люті. Маленька уважно стежить, як я знімаю з неї підгузок. Потім простягає до мене свою ручку та ніжно доторкається до мого рота.

— Мей Мо погана, — промовляє вона.

— Ні, дитинко, ти не погана. — Кажу й погладжую її по голівці. — Ти хороша. Дуже хороша.

* * *

Я винаймаю житло на Гессум-авеню з 1942 року. Можна сказати, що вулиця Гессум має свій характер. Будиночки всі маленькі, та подвір'я різні: окремі недоглянуті, без жодної травинки, голі, як лисина в якогось дідугана, а на інших куші азалій і троянд, густий зелений газон. Моє подвір'я, гадаю, — це щось середнє.

Перед моїм будинком кілька кущів червоних камелій. То тут, то там клаптики трави, а на місці, де ще три місяці після аварії стояв пікап Трілора, й досі велика жовта пляма. Дерев у мене немає. Зате задній двір тепер скидається на Едемський сад. Саме там моя сусідка, Іда Пік, розкинула грядки з овочами.

Своїми грядками Іда похвалитися не може, бо весь задній двір у неї завалений мотлохом її чоловіка — двигуни автомобілів, старі холодильники, шини. Він обіцяє, що все це полагодить, хоча так нічого й не робить. То я й запропонувала Іді щось посадити на моїй ділянці. Тепер я не займаюся городом, а вона дозволяє мені рвати потрібне й економити пару доларів на тиждень. А що ми не з'їли, Іда консервує на зиму та ділиться зі мною. Чудова гичка з ріпи, баклажани, бамія бушеллями, всілякі баштанні культури. Не знаю, як їй вдається захищати свої помідори від жучків, але вдається. І вони смачнучі.

Того вечора йшов густий дощ. Я дістала баночку Ідиної капусти з помідорами, з'їла останню скибку черствого кукурудзяного хліба. Потім почала підраховувати свої фінанси, тому що останнім часом сталося аж дві речі: квиток на автобус подорожчав до п'ятнадцяти центів за поїздку й орендна плата зросла

до двадцяти дев'яти доларів на місяць. Я працюю на міс Ліфолт із восьмої до четвертої, шість днів на тиждень, крім суботи. Щоп'ятниці отримую сорок три долари, тобто сто сімдесят два долари на місяць. Це означає, що після оплати рахунків за світло, воду, газ і телефон у мене залишиться тринадцять доларів п'ятдесят центів на тиждень на продукти, одяг, зачіску й пожертви на церкву. Ще треба згадати про те, що надіслати поштою всі ці рахунки тепер вартує аж нікель¹. А мої робочі мешти такі блаженські, наче висохли з голоду. Нова пара коштує сім доларів, тобто сидіти мені на капусті з помідорами, доки не стану братиком Кроликом. Дай Боже здоров'я Іді Пік, інакше мені взагалі нічого було б їсти.

Озивається телефон, і я аж підстрибую. Ще не встигла сказати «алло», як чую голос Мінні. Вона сьогодні працює допізна.

— Міс Гіллі спроваджує міс Волтер до будинку для людей похилого віку. Маю шукати собі нову роботу. І знаєш, коли вона їде? Наступного тижня.

— О ні, Мінні.

— Я вже почала шукати, набрала сьогодні з десятків дам. Ніхто не зацікавився.

Із жалем визнаю, що я не здивована.

— Передусім спитаю завтра міс Ліфолт, чи не знає вона, кому потрібна служниця.

— Почекай, — просить Мінні. Чую, як міс Волтер щось говорить, а Мінні відповідає: — Хто я, по-вашому? Водій? Я не повезу вас до заміського клубу, коли дощ як з відра.

Окрім крадіжки, найгіршим для вашої кар'єри прислуги є зухвальство. Хоча Мінні така чудова куховарка, що іноді це компенсується.

— Мінні, не переймайся. Ми знайдемо тобі когось глухого як пень, як-от міс Волтер.

— Міс Гіллі вмовляла мене піти працювати до неї.

— Що? — видаю якомога строгіше: — Дивися сюди, Мінні, я сама утримуватиму тебе, та не дозволю працювати на цю злюку.

¹ П'ять центів.

Подяки

Дякую Емі Ейнгорн, моїй редакторці, без зауважень якої ця справа не була б сьогодні успішною. Емі, ви така мудра людина. Я справді щаслива, що працювала з вами.

Спасибі: моєму агентові, Сюзан Рамер, що взяла на себе цей ризик і була така терпляча зі мною; Олександрі Шеллі за її прискіпливе редагування та сумлінні поради; членам групи «Джейн Стрит Воркшоп» за те, що вони такі прекрасні письменники; Рутт Стокетт, Тейту Тейлору, Брансону Гріну, Лорі Фут, Октавії Спенсер, Ніколь Лав і Жюстін Сторі за читання та сміх, навіть у тих частинах, що були не такі смішні. Спасибі вам, дідусю, Семе, Барбаро та Роберте Стокетти, що допомогли мені згадати старі часи в Джексоні. Найщиріша подяка Кейт Роджерс і моїй дорогій Лілі, за все.

Спасибі всім у «Путнем» за їхній ентузіазм і наполегливу працю. Я дозволила собі окремі неточності в часі, використавши пісню «Часи змінюються», хоча вона вийшла аж 1964 року, і «Шейк енд Бейк» з'явився на прилавках аж 1965 року. Закони Джима Кроу, які фігурують у книжці, було скорочено й узято з чинного законодавства, яке було чинним у різний час по всьому Півдні. Велике спасибі Доріан Гастінгс і Елізабет Вагнер, неймовірно старанним випусковим редакторам, що вказали на ці мої вперті розбіжності й допомогли мені виправити багато інших.

Спасибі Сьюзен Такер, авторці книжки «Спогади південних жінок», чії добрі відгуки про прислугу та білих роботодавців перенесли мене в той час і в те місце, яких давно вже немає.

І, нарешті, моя запізнiла подяка Деметрі Маклорн, яка принесла нас усіх із лікарні, загорнутих у наші дитячі ковдри, і провела своє життя, годуючи нас, прибираючи після нас, люблячи нас і, слава Богу, прощаючи нас.

Надто мало, надто пізно

Кетрін Стокетт про себе

Наша сімейна служниця, Деметрі, зазвичай казала, що збирання бавовни у Міссісіпі в глуху пору літа — то, напевно, найгірше із можливих проведення часу, не беручи до уваги збирання бахії, іншої колючої та низькорослої рослини. Деметрі розповідала нам різні історії про те, як малою вона збирала бавовну. Вона сміялася та кивала пальцем, застерігаючи нас, начебто купка багатих білих дітей могла захопитися збиранням бавовни, як-от цигарками чи міцними алкогольними напоями.

«Ці дні я збирала й збирала. Тоді дивлюсь, а моя шкіра вкрита пухирцями. Я показала їх мамі. Досі ніхто з нас не бачив сонячних опіків на темношкірому. Їх мали лише білі люди!»

Я була надто маленькою, щоб усвідомити: усе, про що вона нам говорила, не надто смішно. Деметрі народилась у Лампкіні, Міссісіпі, 1927 року. Це був жахливий для народження рік: після того почалася Велика депресія. Але якраз учасно для того, щоб дитина могла оцінити в найдрібніших деталях, як це бути бідною темношкірою дівчинкою і жити на фермі здольників.

Деметрі прийшла до нас готувати та прибирати у свої двадцять вісім. Моему татові було чотирнадцять, а моему дядькові — сім. Деметрі була огрядною, темношкірою і на той час одруженою з лайливим п'яничкою на ім'я Клайд. Вона не відповідала мені, коли я запитувала про нього. Але, крім теми про Клайда, вона могла розмовляти з нами весь день.

І Господи, як я любила потеревенити з Деметрі. Після школи я сиділа з нею на бабусиній кухні, слухаючи її історії, і спостерігала, як вона замішує торти й смажить курку. Її страви були

неперевершеними. Це було щось, що люди могли обговорювати впродовж усього перебування за бабусиним столом. Куштуючи карамельний торт Деметрі, ви відчували, що вас люблять. Але моєму старшому братові, сестрі та мені не дозволяли турбувати Деметрі під час її обідньої перерви. Бабуся повторювала: «Залиште її зараз саму, дозвольте їй поїсти, це її час». Я стояла у дверному проході, прагнучи повернутися до неї. Бабуся хотіла, щоб Деметрі хоч трохи відпочила перед тим, як закінчувати свою роботу, але не брала до уваги того, що білі люди не сиділи за столом, поки темношкірі їли.

Це були життєві будні, правила поведінки між чорними та білими. Ще маленькою дівчинкою, бачачи чорних людей у тій частині міста, де жили темношкірі, навіть якщо й гарно одягнених і благополучних на вигляд, я, пам'ятаю, шкодувала їх. Я приголомшена, бо аж тепер помітила, що, попри все, я не шкодувала Деметрі. Було кілька років, коли я навіть думала, що вона безмежно щаслива, що в неї є ми. Безпечна робота в хорошому будинкові, прибирання за білими людьми, християнами. І саме з тієї причини, що Деметрі не мала дітей, ми почувалися так, наче ми заповнювали цю порожнечу в її житті. Якщо хтось запитував, скільки у неї дітей, вона піднімала пальці й відповідала «Троє». Вона мала на увазі нас: мою сестру Сюзан, брата Роба та мене.

Хоча Сюзан і Роб заперечували це, та я однаково була ближчою для Деметрі, ніж інші діти. Ніхто не сварився зі мною, коли Деметрі перебувала поряд. Вона стояла зі мною перед дзеркалом і казала: «Ти красива. Ти красива дівчинка», хоча насправді я зовсім нею не була. Я носила окуляри й мала пряме каштанове волосся. Я відчувала вперту відразу до ванни. Моя мама часто бувала за містом. Сюзан і Роб втомлювалися від мого вештання біля них, і я почувалася покинутою. Деметрі знала це, брала мою руку й запевняла, що я хороша.

Мої батьки розлучилися, коли мені було шість. Тоді Деметрі стала для мене ще важливішою. Коли моя мама поїхала в одну з її частих подорожей, тато відвіз нас до мотелю, власником якого він був, і привіз Деметрі наглядати за нами. Я постійно

плакала на плечі Деметрі, сумувала за мамою так, що в мене аж піднялася температура. На той час мій брат і сестра вже вирости з віку, коли вони потребували няньки. Вони сиділи у пентхаузі мотелю, грали з персоналом у покер, використовуючи соломку для коктейлів замість грошей. Пам'ятаю, як я дивилася на них, ревнуючи, що вони старші, і деколи думала: я також більше не дитина. Я не мушу сидіти з Деметрі, поки інші грають у покер.

Я вступила в гру і, звичайно, програла всю свою соломку протягом кількох хвилин. Я знову повернулася до Деметрі на коліна, вдаючи засмучену, й просто спостерігала за грою інших. Ще через хвилину моє чоло торкалося її м'якої шиї, і вона заколисувала мене, неначе ми були самі в якомусь човні.

— Твоє місце тут. Поруч зі мною, — говорила вона, постукуючи по моїй гарячій нозі. Її долоні завжди були прохолодні. Я стежила, як інші грали в карти, більше не переймаючись, що моя мама знову далеко. Я була на своєму місці.

Сплеск негативних відгуків про Міссісіпі у фільмах, у газетах, по телебаченню перетворив нас, місцевих, на недовірливу громаду, що прагнула захищатися. Нас переповнювала гордість і сором водночас, але переважно гордість.

І однаково я виїхала звідти. Я перебралася до Нью-Йорка, коли мені було двадцять чотири. Я дізналася, що перше запитання, яке ставили в місті, де повно мігрантів, було «Звідки ви?» Я відповідала: «З Міссісіпі». І тоді чекала.

Людам, які всміхалися і стверджували: «О, кажуть, там дуже гарно», я заперечувала: «Мoje рідне місто третє у списку за кількістю групових убивств». А людям, які реагували так: «О Господи, ви, напевно, дуже задоволені, що виїхали звідти?», сердито кидала: «Що ви знаєте? Там надзвичайно гарно».

Одного разу, під час вечірки на даху будівлі, один п'яниця з багатого білого передмістя Нью-Йорка запитав мене, звідки я родом, і я відповіла йому, що з Міссісіпі. Він глузливо всміхнувся та видав: «О, мені так шкода».

Я штовхнула його ступню підбором туфлі та провела наступні десять хвилин, тихо повчаючи молодика на тему де-звідки-про,

згадавши Вільяма Фолкнера, Юдору Велті, Теннессі Вільямса, Елвіса Преслі, Б. Б. Кінга, Опру Вінфрі, Джима Генсона, Фейт Гілл, Джеймса Ерла Джонса та Крега Клейборна, редактора кулінарної рубрики та ресторанного критика у «Нью-Йорк Таймс». Я також поінформувала його, що в Міссісіпі провели першу трансплантацію легень і першу трансплантацію серця та що основи правової системи Сполучених Штатів започатковано в університеті Міссісіпі.

Я сумувала за домом і давно чекала на когось такого, як цей чоловік.

Я була не надто люб'язною та жіночною, тож бідний хлопець зняквіло відійшов і решту вечора здавався знервованим. Проте, я ж ненавмисно.

Міссісіпі для мене як мама. Мені дозволено скаржитися на неї з будь-якого приводу, та нехай Бог допомагає тій людині, яка зронить криве слово про неї за моєї присутності. Хіба що це і її мама також.

Я написала «Прислугу» під час проживання у Нью-Йорку, що, гадаю, було набагато легше, ніж писати про це в Міссісіпі, де все й відбувалося. Відстань додала натхнення. Усередині бурхливого, швидкого міста було свого роду полегшенням дозволити собі повільно поринати у свої спогади.

«Прислуга» — це, загалом, художня вигадка. Коли я писала роман, багато міркувала про те, що б сказала про нього моя сім'я, та й Деметрі також, хоч вона давно вже померла. Тривалий час я боялася, що перетинаю страшну лінію, говорячи від імені чорної людини. Я також переймалася, що не зможу описати взаємовідносини, які так багато важили у моєму житті, такі сповнені любові та надзвичайно стереотипно описані в американській історії та літературі.

Я була по-справжньому вдячна, читаючи нарис Гауелла Рейнса «Дарунок Греді», за який він отримав Пулітцерівську премію:

Для письменника з Півдня немає складнішої теми, ніж приязнь між чорною та білою людиною у нерівноправному світі

сегрегації. Через нечесність, на якій базується суспільство, кожне почуття стає підозрілим. Неможливо розрізнити, чи те почуття двох людей було щирим, чи то був вияв жалю, чи звичайний прагматизм.

Я прочитала цей фрагмент і подумала: як автор зміг написати про це так лаконічно? Це найбільш слизьке питання, з яким я намучилася та не могла вловити, як ту мокру рибу. А Містер Рейнс зумів розкрити цю тему за допомогою лише кількох речень. Крім того, мені було приємно почути, що у своїй боротьбі я не самотня.

Так само, як і до Міссісіпі, моє почуття до «Прислуги» неоднозначне. Боюся, що я розповіла надто багато про межі між чорними та білими жінками. Мене навчали не говорити про такі незручні речі, оскільки це здавалося нетактовним, неввічливим, адже нас могли почути вони.

А з іншого боку, я хвилююся, що сказала надто мало. Не лише про те, що насправді життя було набагато гіршим для багатьох темношкірих жінок, які працювали в домівках Міссісіпі, а також і про те, що насправді між білими людьми та чорними домробітницями було набагато більше любові, ніж у мене вистачило чорнила чи часу це все висловити.

Лише в одному я впевнена: я навіть не наважуюся подумати, що напевне знаю, як то бути темношкірою в Міссісіпі, особливо в 1960-х. Я не думаю, що біла жінка, яка платить зарплатню темношкірій жінці, взагалі може повністю її зрозуміти. Але хоча б намагатися зрозуміти це все життєво необхідно людству. У «Прислузі» є один рядок, який я високо ціную:

Чи не це було основним посилом книжки? Щоб жінки зрозуміли: Ми лише дві різні групи людей. Небагато нас розділяє. Не так багато, як я гадала.

Я більше ніж переконана, що ніхто у моїй сім'ї ніколи не запитував Деметрі, як це — бути чорною в Міссісіпі, працюючи на нашу білу сім'ю. Нам ніколи не спадало на гадку запитати

про це. Це було повсякденне життя. Люди не відчували потреби з'ясовувати це питання.

Упродовж багатьох років я шкодую, що не була достатньо дорослою та розумною, щоб запитати про це Деметрі. Вона померла, коли мені було шістнадцять. Я провела багато років, уявляючи, якою була б її відповідь. І саме тому я й написала цю книгу.

Про автора

Кетрін Стокетт народилася та виросла у місті Джексон, штат Міссісіпі. Після закінчення університету штату Алабама з дипломом спеціаліста з англійської мови й творчого письма переїхала до Нью-Йорка, де проживала протягом шістнадцяти років. На сьогодні вона мешкає в Атланті. «Прислуга» — її перший роман.

Літературно-художнє видання

СТОКЕТТ Кетрін
Прислуга
Роман

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Координатор проекту *К. В. Озерова*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактор *О. А. Веремчук*
Художній редактор *А. В. Ачкасова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. Л. Дмитренко*

Підписано до друку 26.06.2017. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Adonis». Ум. друк. арк. 26,04.
Наклад 8000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
у друкарні «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51. Тел.: + 3 8 057 717 53 57

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@bookclub.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**

e-mail: editor@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@bookclub.ua

www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55

e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28

e-mail: odessa@bookclub.ua

Стокетт К.

С81 Прислуга : роман / Кетрін Стокетт. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 496 с.

ISBN 978-617-12-3381-2

ISBN 978-0-399-15534-5 (англ.)

Служниця Ейбілін втратила свого єдиного сина, але виростила сімнадцять білих дітей. Служниця Мінні через свій нестримний характер не може довго втриматись у жодному домі та повсякчас шукає нових господарів. Скітер зовсім недавно закінчила університет, мріє про письменницьку кар'єру і хоче розказати світові про страшну расову несправедливість, що панує на Півдні Америки. Ці жінки — дуже різні і за віком, і за характером. Їх об'єднує непереборне бажання змін. Попри свій статус вони прагнуть справедливості та кращого життя. Доля, здається, сама пише їхню книгу...

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)